Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen

Programma Religie & Beleid
Master Religiewetenschappen
Studiegids 2024-2025

Radboud Universiteit

© 2024

Faculteit der Filosofie, Theologie & Religiewetenschappen
Radboud Universiteit
Master- en stagecoördinator: prof. dr. Sophie van Bijsterveld
Postbus 9103
6500 HD Nijmegen
(024) 361 2489
Sophie.vanbijsterveld@ru.nl
www.ru.nl/ftr

Deze gids is zorgvuldig samengesteld. Voor additionele en recente informatie kan verwezen worden naar:

- de online studiegids (www.ru.nl/studiegidsen),
- de website www.ru.nl/ftr/studenten
- en de studentenportal http://portal.ru.nl

INHOUD

1	**CURRICULUM**	4
1.1	Profiel van de master Religiewetenschappen	4
1.2	Doelen van de opleiding van de master Religiewetenschappen	4
1.3	Eindtermen van de master Religiewetenschappen	4
1.4	Het masterprogramma Religie & Beleid	6
1.5	Curriculum	6
1.6	Rooster	7
1.7	Beroepsprofiel	7
2	**CURSUSSEN**	9
2.1	Filosofie van religie, staat en samenleving	9
2.2	Religie, culturele diversiteit en overheidsbeleid	10
2.3	Religie en diversiteitsmanagement	11
2.4	Beleidsplanning en –implementatie	13
2.5	Religie en recht	14
2.6	Research Design	16
3	**OPDRACHTSTAGE**	19
3.1	Doelen en eindkwalificaties van de opdrachtstage	19
3.2	Taken	20
3.3	Begeleiding	21
3.4	Beoordeling	22
3.5	Procedures	22
4	**MASTERSCRIPTIE**	27

BIJLAGEN

A	Stagecontract	28
B	Beoordelingsformulieren opdrachtstage	32

1 CURRICULUM

1.1 Profiel van de master Religiewetenschappen

De masteropleiding Religiewetenschappen sluit aan bij het profiel van de bacheloropleiding Religiewetenschappen waarin de bestudering van de wereldreligies in het algemeen (specialisatie Religiestudies) en de bestudering van de islam in het bijzonder (specialisatie Islamstudies) centraal staan. Studenten worden in de bacheloropleiding opgeleid tot kritische religiewetenschappers die in staat zijn tot wetenschappelijke vergelijking en oordeelsvorming. De masteropleiding bouwt hierop voort en richt de focus speciaal op de integratie van de perspectieven onderzoek en beroepsoriëntatie.

De vier specialisaties van de masteropleiding bieden de mogelijkheid om het perspectief van onderzoek en van beroepsoriëntatie te combineren en te integreren. De masteropleiding Religiewetenschappen kwalificeert voor beroepen op het terrein van wetenschappelijk onderzoek naar godsdiensten in Europa en het Midden-Oosten, en voor beroepen in de beleids- en zorgsector. Studenten die een masterbevoegdheid voor docent godsdienst en levensbeschouwing willen behalen, kunnen, na afronding van de master, doorstromen naar de desbetreffende educatieve masteropleiding die door de Radboud Docenten Academie wordt aangeboden.

1.2 Doelen van de master Religiewetenschappen

De hoofddoelstelling van de masteropleiding is studenten op te leiden tot zelfstandige en kritische religiewetenschappers binnen verschillende onderzoeks- en beroepsoriëntaties. Deze hoofddoelstelling is verder uitgewerkt in drie doelstellingen:

1. Ontwikkeling van gevorderde kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die van belang zijn voor de wetenschappelijke, interdisciplinaire bestudering van religies en levensbeschouwingen, dit alles met name op basis van participatie aan actueel onderzoek binnen de faculteit FTR.
2. Ontwikkeling van academische vaardigheden op gevorderd niveau.
3. Voorbereiding tot zelfstandige beroepsuitoefening op academisch niveau in een maatschappelijke functie, dan wel tot het volgen van een vervolgopleiding tot bevoegd docent of onderzoeker.

1.3 Eindtermen van master Religiewetenschappen

De doelstellingen van de masteropleiding zijn vertaald in eindtermen. Na een succesvolle afronding van de studie beschik je over een academische houding, die de volgende aspecten kent:

1.Verwerven van specifieke kennis en inzicht

- Je hebt grondige kennis van en inzicht in de onderzoeksmethoden en -technieken van een gekozen onderzoeksgebied, en wel met nadruk op comparativiteit en oordeelsvorming.
- Je hebt grondige kennis van en inzicht in de ontstaansgeschiedenis en de actuele situatie van wereldreligies, respectievelijk de islam, en dit met betrekking tot hun

bronteksten, doctrinele inhoud, religieuze praktijken, alsook de maatschappelijke en culturele uitingen daarvan.
- Je hebt grondige kennis van en inzicht in de geschiedenis van de verhoudingen en de interacties tussen de wereldreligies, respectievelijk de islam en andere Abrahamitische religies, met betrekking tot een specifiek thema.
- Je hebt grondige kennis van en inzicht in de actuele situatie van de verhoudingen en de interacties tussen de wereldreligies, respectievelijk de islam en de andere Abrahamitische religies, met betrekking tot een specifiek thema tegen de achtergrond van de globalisering, de modernisering en de reactie hierop.

Voor de specialisatie Religie en Beleid bovendien:
- Je hebt grondige kennis van en inzicht in filosofische en sociaalwetenschappelijke benaderingen van de plaats van religie in het publieke domein;
- Je hebt grondige kennis van en inzicht in de plaats van religie in het Nederlandse recht en beleid en de ontwikkelingen daarin.

2.Toepassen van specifieke kennis en inzicht

a) Je kunt gedifferentieerd (en relatief zelfstandig) kennis van en inzicht in de religieuze tradities en hun interacties toepassen, aan de hand van onderzoeksmethoden en -technieken door een nieuwe probleemsituatie adequaat te beschrijven, te analyseren en te synthetiseren, binnen een onderzoek.
b) Je bent bekwaam in het gedifferentieerd (en relatief zelfstandig) toepassen van kennis van en inzicht in de religieuze tradities, hun interacties, en onderzoeksmethoden en -technieken in een van de volgende professionele contexten: onderzoek, beleid en geestelijke verzorging.

Voor de specialisatie Religie en Beleid bovendien:

c) Je bent in staat verworven kennis en inzicht in de religieuze tradities en hun interacties toe te passen met inzet van passende onderzoeksmethoden en technieken in een beleidscontext.

3.Oordeelsvorming

Je kunt zelfstandig een wetenschappelijk oordeel vormen aangaande (enkele specifieke) opvattingen, religieuze praktijken en maatschappelijke consequenties van religieuze tradities door relevante informatie te verzamelen en te interpreteren, en door deze te evalueren tegen de achtergrond van wetenschappelijk verantwoorde interne en externe criteria.

4.Communicatie

Je kunt mondeling en schriftelijk communiceren over de vergelijking, de analyse, de synthese en de evaluatie van specifieke religieuze fenomenen binnen meerdere religieuze tradities, zowel tegenover een gespecialiseerd als een niet-gespecialiseerd publiek.

5.Leervaardigheid

Je beschikt over leervaardigheden om zelfstandig nieuwe informatie aangaande religieuze tradities te generen, te reproduceren, te begrijpen, te interpreteren, te analyseren en te evalueren in een van de volgende professionele contexten: onderzoek, beleid en geestelijke verzorging.

1.4 Het masterprogramma Religie en Beleid

Er wordt tegenwoordig veel gesproken en geschreven over een wereldwijde opleving van religie en een terugkeer van religie in het publieke domein. Wat Nederland betreft, heeft dit laatste onder andere te maken met de komst van niet-westerse immigranten die doorgaans meer waarde hechten aan religie. Oude thema's, zoals scheiding van kerk en staat, of geloof en politiek, die door ontzuiling en ontkerkelijking op de achtergrond geraakt waren, komen terug op de agenda. Deze mastervariant leidt op voor de functie van beleidsmedewerker op het snijvlak van religie en samenleving. Enerzijds zijn er religieuze organisaties (kerken, scholen, zorginstellingen) die te maken krijgen met ledenverlies (secularisatie) en pluralisering (diversiteit). Anderzijds zijn er maatschappelijke instellingen, overheidsorganisaties en bedrijven die te maken krijgen met religie. In deze mastervariant leer je op deze vraagstukken te reflecteren, deze te analyseren en de beleidsimplicaties ervan te doorgronden. Je leert een praktijkprobleem vertalen in een kennisprobleem en via onderzoek bij te dragen aan de oplossing van dit probleem.

1.5 Curriculum

Het programma start met de grondslagencursus *Filosofie van religie, staat en samenleving*. Hierin gaat het om de vraag of en in hoeverre religie een gemeenschaps-stichtende functie heeft, of eerder bijdraagt aan de polarisatie tussen verschillende maatschappelijke groepen. In deze cursus worden theoretische paradigma's besproken die de achtergrond van dit debat bepalen en een dieper inzicht bieden in enkele concrete maatschappelijke discussies omtrent religie in het publieke domein.

Voorts krijg je drie theorie- en taakcursussen die de specifieke religiewetenschappelijke kennis op het terrein van bestuurs- en beleidskunde verdiepen. Het zijn de cursussen *Religie en diversiteitsmanagement, Religie, culturele diversiteit en overheidsbeleid* alsook *Religie en recht*. Om theorie en praktijk bij elkaar te brengen volg je de vaardigheidscursus *Beleidsplanning- en implementatie*. Omdat praktijkgericht onderzoek tijdens de stage en bij het schrijven van de scriptie een belangrijke rol speelt, wordt voor dit programma de methodencursus *Research Design* verzorgd. Deze cursus wordt tegelijk aan studenten van de andere masterspecialisaties Religiewetenschappen aangeboden; de cursus kent een keuzegedeelte toegespitst op de master Religie en Beleid.

De opdrachtstage is een optioneel onderdeel en is in beginsel inhoudelijk gekoppeld aan de masterscriptie. Kies je voor een stage, dan loop je zeker 20 weken gedurende gemiddeld 2 dagen per week stage (in totaal voor 13 EC of 364 uur) bij een overheidsorganisatie, een maatschappelijke organisatie of in het bedrijfsleven. Je voert daar een wetenschappelijk en maatschappelijk relevante opdracht uit.

De opdrachtstage biedt de mogelijkheid om een advies te schrijven, een onderzoek te doen of een inventarisatie te maken binnen een bepaald beroepsveld. Kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes bijgebracht in de bachelor- en masteropleiding, worden hier verbonden met kenmerken van bestuurlijke praktijken en problemen. De resultaten van deze opdrachten worden in de masterscriptie uitgewerkt, geanalyseerd en bereflecteerd.

In plaats van voor een stage, kan gekozen worden voor een vakkenpakket van één of meer vakken van tenminste 5 EC, dat totaal 15 EC beslaat. Het vakkenpakket behoeft goedkeuring van de Examencommissie. Tevoren overleg je hierover met de mastercoördinator en de studieadviseur. De vakken van de Master Religiestudies komen in elk geval als onderdeel van dit vakkenpakket in aanmerking.

1.6 Rooster

Semester 1

Dag	*Tijd*	*Cursus*
Dinsdag	10.30-12.15u	Filosofie van religie, staat en samenleving
Dinsdag	13.30-15.15u	Religie, culturele diversiteit en overheidsbeleid
Dinsdag	15.30-17.15u	Religie en Recht
Woensdag	10:30-12.15u	Religie en diversiteitsmanagement
Woensdag	13.30-15.15u	Beleidsplanning en –implementatie
Woensdag	15.30-17.15u	Research Design

Semester 2

- Opdrachtstage incl. terugkombijeenkomsten of een vakkenpakket één of meer vakken van 15 EC (zie hierboven, paragraaf 1.5).
- Masterscriptie

Het rooster is zodanig gepland dat het hele programma zowel in voltijd als in deeltijd gevolgd kan worden. Wanneer je deeltijdstudent bent, staan verschillende opties open. Je kunt in het eerste jaar de cursussen van de dinsdag en de woensdag volgen, of gedurende het eerste jaar de cursussen op de dinsdag volgen en het daaropvolgende jaar de cursussen op de woensdag. Voorwaarde voor het beginnen met de stage is het behaald hebben van de cursussen *Beleidsplanning en -implementatie* en *Research Design* en het voldaan hebben aan de aanwezigheidsplicht van de overige vier cursussen. Indien je het eerste semester anders invult, kun je het tweede semester de scriptie schrijven en op een later moment, wanneer je aan de ingangsvoorwaarden daarvoor voldoet, met de stage beginnen.

1.7 Beroepsprofiel

Voor het masterprogramma Religie en Beleid bestaat geen eenduidig beroepsprofiel omdat de expertise rond religieuze beleids- en diversiteitsvraagstukken in zeer verschillende contexten en functies speelt. Werkvelden zijn te vinden bij de overheid, in het onderwijs, in de gezondheidszorg en in het bedrijfsleven. De professionele uitwerking van deze functies verschilt behoorlijk. Voorbeelden van bestaande functies in de publieke, semipublieke en private sector zijn te vinden op de volgende pagina.

Voorbeelden van bestaande functies
in de publieke, semipublieke en private sector

Gemeentelijke en nationale overheden • Senior Beleidsmedewerker Religie, Polarisatie en Radicalisering, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. • Senior Beleidsmedewerker Religie en Integratie, Directie Coördinatie Integratie Minderheden, Ministerie van Justitie. • Beleidsadviseur integratie, Gemeente. • Radicaliseringmedewerker, Gemeente. • Vertrouwenspersoon Radicalisering, Gemeente. • Beleidsmedewerker Sociaal Beleid, Gemeente. • Beslismedewerker IND lokaal niveau.
Niet-gouvernementele organisaties • Beleidsmedewerker religieuze identiteit, Cordaid. • Beleidsmedewerker religie en identiteitsvraagstukken, maatschappelijke organisaties. • Consulent culturele diversiteit, Kunsthuis Utrecht. • Kennismanager Interculturalisatie, GGZinGeest, Amsterdam. • Adviseur Interreligieuze Dialoog en Conflict Transformatie, Mensen met een Missie (standplaats Mombassa, Kenia). • Communicatieadviseur. • Beleidsmedewerker werkgeversvereniging. • Bestuurslid vakbond.
Bedrijfsleven • HRM medewerker diversiteit, Albert Heijn. • P&O medewerker diversiteit en integratie, Rabobank. • Medewerker diversiteitbeheer, Randstad Diversity. • Directeur Diversiteit, KPN. • Relatiemedewerker bijzondere instellingen ABN-AMRO.

2 CURSUSSEN

In het eerste semester worden cursussen aangeboden die gericht zijn op de centrale aspecten en theorieën van deze masterspecialisatie (20 EC), op werkveld gerichte beroepsvaardigheden (5 EC), en op academische onderzoekmethoden en –vaardigheden (5 EC). Sommige practica worden pas afgesloten tijdens de opdrachtstage.

2.1 Filosofie van religie, staat en samenleving (FTR-RSMAB100)

Onderwijsvorm
Hoorcollege (5 EC)

Toetsvorm
Paper

Doelstelling
Na afloop van deze cursus kun je:

- actuele debatten over de rol van de overheid in maatschappelijke kwesties omtrent identiteit plaatsen tegen de achtergrond van grotere wijsgerige opvattingen over religie en staat;
- kritisch reflecteren op maatschappelijke discoursen over de rol van de overheid met betrekking tot religie en moraal;
- grotere verbanden zien tussen argumenten die in maatschappelijke debatten gevoerd worden.

Voorkennis
Kennis van de bekende vreemde talen

Beschrijving
Wat is de rol van de overheid bij maatschappelijke emancipatieprocessen? Hoe ver kan en mag de overheid haar rol gebruiken om te interveniëren in identiteitsvraagstukken, vraagstukken dus die te maken hebben met de speelruimte van menselijke zelfontplooiing? Juist in het cluster van vraagstukken die met identiteit te maken hebben, lijkt de rol van religieuze levensbeschouwingen een problematische te zijn. Hoe moet de overheid die een actief emancipatiebeleid voert inzake bijvoorbeeld LHBT-vraagstukken omgaan met religieuze groepen die homoseksualiteit radicaal afwijzen? Vervalt een liberale samenleving, die een pluralisme aan levensbeschouwelijke en morele opvattingen wil garanderen, niet in haar tegendeel wanneer zij dergelijke opvattingen zonder meer uitsluit of wanneer de enige vraag die zij zichzelf stelt de communicatieve overtuigingsstrategieën van haar eigen gelijk betreft? Of is er een model denkbaar waarin het gesprek over deze opvattingen niet alleen mogelijk maar ook productief wordt? Het mag duidelijk zijn dat op de achtergrond van belangrijke identiteitsdiscussies filosofische opvattingen over de verhouding van religie, moraal en staat een centrale rol spelen. In dit college zullen we aan de hand van enkele van deze debatten op zoek gaan naar de filosofische vooronderstellingen van de argumenten die in het debat worden ingezet. Welke gevolgen heeft dit voor de reflectie over de rol van religie in de samenleving?

In het eerste deel van de cursus zullen enkele klassieke theoretische modellen over de relatie tussen religie, staat en samenleving behandeld worden (John Locke, Karl Marx, John Rawls, William T. Cavanaugh). In het tweede deel worden enkele actuele maatschappelijke debatten behandeld: relatie religie en overheid in het onderwijs, in de zorg en de plaats van religie in het politieke debat.

Literatuur

- W. van der Brug, *Het idee van de neutrale staat. Inclusieve, exclusieve en compenserende visies op godsdienst en cultuur,* Rotterdam, Erasmus Law Lectures 18, 2008.
- Hans Joas, *Faith as an Option. Possible Futures of Christianity,* Stanford UP, 2014.
- De reader wordt bij het begin van de collegereeks ter beschikking gesteld.

2.2 Religie, culturele diversiteit en overheidsbeleid (FTR-RSMAB101)

Onderwijsvorm
Hoor- en werkcolleges (5 EC)

Toetsvorm
Schriftelijk tentamen

Doelstelling
Je leert kritisch te reflecteren op theorieën en (beleids)adviezen die bij moeten dragen aan het formuleren van visies en beleid omtrent culturele en religieuze diversiteit.

Beschrijving
In Nederland is de laatste jaren de belangstelling van de overheid voor de maatschappelijke rol van religie toegenomen. Politici en wetenschappers hebben de rol van de religies voor het publieke domein en hun (ambivalente) waarde voor de sociale cohesie in een multiculturele samenleving herontdekt. Waaruit bestaan deze bijdragen en hoe worden deze in de praktijk gebracht? Welke nieuwe mogelijkheden zijn er voor samenwerking met de gemeentelijke overheden? Welke rol kunnen religies spelen in een gemeentelijk diversiteitbeleid?
In deze collegereeks ligt de focus op hoe activiteiten en groepen vrijwilligers van religieuze organisaties (kerken, moskeeën tempels en dergelijke) in toenemende mate de aandacht, steun en waardering krijgen van gemeentelijke overheden, onder meer in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Ook wordt aandacht besteed aan de vragen die deze ontwikkeling oproept. Recente onderzoeken liggen ten grondslag aan de colleges.

Literatuur

- Een digitale reader is beschikbaar op Brightspace.

2.3 Religie en diversiteitsmanagement (FTR-RSMAB103)

Onderwijsvorm
Hoor- en werkcolleges (5 EC)

Toetsvorm
De toetsing bestaat uit drie onderdelen:

1) Referaten en bespreking (10%)
Als student behandel je zelf met je medestudenten de verplichte literatuur voor een college (vanaf college 2 en met uitzonderling van de gastcolleges). Afhankelijk van het aantal deelnemers aan de cursus, gebeurt dit in groepjes van 2 of 3. De groepjes worden in het begin van het semester samengesteld.

2) Podcast (30%)
Voor het begin van collegeweek 7 van de cursus lever je via Brightspace een podcast in waarin je de kwestie van diversiteitsmanagement bespreekt. Hier moet aan de orde komen wat nut en noodzaak van diversiteitsmanagement is of het gebrek daaraan en wat de uitdagingen en valkuilen zijn. De podcasts worden ontwikkeld op basis van de literatuur van het eerste blok; de inhoud van de podcasts is geschikt voor een breder publiek.

3) Kritisch reflectiepaper (60%)
Aan de hand van de literatuur van het college en aan de hand van extra literatuur (70 pag.) schrijf je een analyse van een beleidsstuk op het gebied van diversiteitsmanagement. In de laatste drie colleges wordt dit reflectiepaper voorbereid in de bijeenkomsten.

Aanwezigheid en actieve participatie zijn cruciaal voor het welslagen van deze cursus. Aanwezigheid wordt daarom verondersteld en bij een goede actieve participatie kan er maximaal 1 punt worden opgeteld bij het gewogen cijfer van beoordelingsonderdelen 1, 2 en 3.

Doelstelling
Na afloop van deze cursus kun je:
- de relatie analyseren tussen diverse religie-opvattingen en benaderingen van management en van diversiteit (als managementtechniek, als doel en als subject);
- de mogelijkheden en moeilijkheden van diverse managementbenaderingen voor religieuze diversiteit analyseren en beargumenteren;
- kritische wetenschappelijke perspectieven toepassen op de analyse van beleidsmatige benaderingen van religie, diversiteit en inclusie op de werkvloer;
- mondeling en schriftelijk presenteren over onderzoek naar en kritische benaderingen over religie, diversiteit en inclusie.

Beschrijving
Wat bedoelen we met diversiteit en inclusie? Wat betekent het voor mensen als zij worden aangemerkt als ‘divers’? Wat betekent het om diversiteit en religie te managen? De management van diversiteit staat de laatste jaren in het middelpunt van de aandacht. Diversiteitmanagement berust op het idee dat we moeten leren om te gaan met diversiteit op de werkvloer en dat dit mogelijk is door het beïnvloeden van leidinggevenden en

medewerkers. Eén van de uitgangspunten is daarbij dat door modernisering, mondialisering en migratie, samenlevingen en organisaties daarbinnen diverser geworden zijn. Organisaties zouden daar meer rekening mee moeten houden en op moeten inspelen. Maar diversiteitsbeleid kan ook gezien worden als kwestie van rechtvaardigheid: het tegengaan van reeds lang bestaande vormen van uitsluiting op de werkvloer en de arbeidsmarkt. Daarbij is er veel aandacht voor gender en sociale en culturele aspecten van diversiteit, maar niet of nauwelijks voor religieuze aspecten daarvan. Deze cursus heeft een tweeledige aanpak. Enerzijds beoogt de cursus inzichtelijk te maken hoe religieuze diversiteit het functioneren van samenlevingen en organisaties beïnvloedt, hoe leidinggevenden hiermee kunnen omgaan en wat dit betekent voor geracialiseerde medewerkers. Anderzijds wil de cursus bijdragen aan het ontwikkelen van vaardigheden om het beleid kritisch te analyseren en te bespreken.

Het programma bestaat uit vier delen:
1. Een introducerend deel met theorieën en concepten van zowel managementbenaderingen als kritische benaderingen van diversiteit en inclusie.
2. Modellen en benaderingen; hierin wordt vooral de beleidsmatige aanpak van diversiteit besproken in relatie tot analyse modellen van beleid.
3. Case-studies: met gastdocenten die komen vertellen over hun onderzoek in verschillende werkvelden op dit terrein. De literatuur voor deze bijeenkomsten wordt bepaald in overleg met deze docenten.
4. Macht en identiteit: een kritische reflectie op wat tot dan toe besproken is waarbij we vanuit de case-studies weer teruggaan naar de concepten en theorieën in het begin aan de hand van de modellen en benaderingen. Dit deel vormt de afsluiting van de cursus, maar ook de opstap naar eindwerkstuk.

Deze vierdelige indeling helpt om de relatie te zien tussen verschillende religie-opvattingen, benaderingen van management en van diversiteit en daarop kritisch aan de hand van theorie en praktijkvoorbeelden te reflecteren.

Literatuur

- Hasan, Ed. Embracing Workplace Religious Diversity and Inclusion: Key Challenges and Solutions. Springer Nature, 2022. Open Access: https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-89773-4
- Ahmed, Sara. On being included: Racism and diversity in institutional life. Duke University Press, 2020.
- Reader: via Brightspace zal literatuur ter beschikking worden gesteld, met daarin zowel verplichte literatuur als aanbevolen extra literatuur.

Aanbevolen

- Noordegraaf, M. Management in het publieke domein. Issues, instituties, instrumenten, Coutinho, 2008.

Bijzonderheden
Deze cursus is verbonden met de onderwijsactiviteiten van het Radboud University Network on Migration Inclusion (RUNOMI).

2.4 Beleidsplanning en –implementatie (FTR-RSMAB104)

Onderwijsvorm
Practicum (5 EC)

Toetsvorm
Paper (70%)
Tussenevaluatie (20%)
Presentatie (10%)

Doelstelling
Na afloop van deze colleges kun je:

- kritisch reflecteren op theorieën en modellen op het gebied van ontwerp, implementatie en evaluatie van beleid;
- een advies formuleren voor de ontwikkeling of aanpassing van beleid;
- een evaluatie formuleren met betrekking tot de uitvoering, voortzetting of beëindiging van beleid.

Beschrijving
Religie is nadrukkelijk aanwezig in het publieke domein door uiteenlopende vormen van interactie tussen burgers en religieuze organisaties. Met name de religieuze diversiteit is het object geworden van toenemende belangstelling, zowel in de media als in de wetenschap en het gemeentelijke beleid. In gemeentes en overheidsinstellingen komt deze belangstelling tot uiting in de vorm van steeds nieuwe maatschappelijke vraagstukken: Hoe staat het met de beleidsvisie op de religieuze voorzieningen die nodig zijn om als moslim, christen of hindoe een leven te kunnen opbouwen in Nederland? Hoe kan de overheid bijvoorbeeld interveniëren om multiculturele spanningen op te lossen en daarbij het beginsel van de scheiding tussen kerk en staat handhaven? Of: welke kwaliteitseisen hanteert een gemeente voor de subsidiëring van activiteiten van religieuze organisaties?

Deze vragen zijn gerelateerd aan beleidsprocessen van met name overheidsinstellingen. Aan de hand van theoretische modellen, oefeningen en werkgroepsopdrachten verwerf je in dit practicum de benodigde kennis en pas je deze vervolgens toe op o.a. beleidsanalyse en –advies.

Het practicum beleidsplanning en -implementatie bestaat uit twee delen. Het eerste deel behandelt theorieën en modellen voor het ontwerpen van beleid aan de hand van de beleidscyclus voor het formuleren en analyseren van beleidsproblemen, beleidsdoelen en beleidsinstrumenten. Deze initiële kennis wordt verdiept aan de hand van modellen voor interactieve beleidsvorming en de voorbereiding voor /het schrijven van beleidsadviezen. In deel II staat de toepassing van de beleidsmodellen centraal aan de hand van analyses van be-

leidsadviezen. Je brengt bevindingen uit eigen onderzoek in de discussie in en je formuleert een beleidsadvies. Aangekaarte, gesignaleerde beleidsproblemen en mogelijke oplossingen worden systematisch geanalyseerd en onderworpen aan de fases van de beleidscyclus. Na een plenaire presentatie en feedbacksessie schrijf je een aangepaste versie van je beleidsadvies ter afronding van het practicum.

Literatuur

- Digitale reader beschikbaar op Brightspace.
- R. Berkenbosch, W. Koetsenruijter & W. Koetsenruijter, *Schrijven van beleidsnotities: handleiding voor het opstellen van korte adviesteksten over beleid*, Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2008.

Bijzonderheden
Een succesvolle afronding van deze cursus is een voorwaarde (ingangseis) voor het opstarten van een beroepsstage in het tweede semester. Dat impliceert dat de tussentoets na blok 1 met een voldoende moet worden afgerond.

2.5 Religie en recht (FTR-RSMAB102)

Onderwijsvorm
Hoor- en werkcolleges (5 EC)

Toetsvorm
Taakopdracht (10%), presentatie (10%) en paper (80%)

Doelstelling
Na afloop van de cursus kun je:

- de structuur van het recht en de aard van de uiteenlopende rechtsgebieden alsmede de plaats van religie daarbinnen weergeven;
- het begrip democratische rechtsstaat alsmede de complementariteit van de twee samenstellende begrippen en het spanningsveld dat daartussen bestaat onder woorden brengen;
- de betekenis van de drie belangrijke rechtsbeginselen die de plaats van religie in het recht beheersen, namelijk de scheiding van kerk en staat, neutraliteit van de overheid ten aanzien van godsdienst en levensovertuiging, en de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging uiteenzetten; alsmede de uiteenlopende interpretaties van deze beginselen schetsen en deze interpretaties duiden;
- de historische ontwikkeling van de verhouding tussen religie en recht in Nederland schetsen;
- de belangrijkste vraagstukken die vandaag de dag spelen op het snijvlak van recht en religie benoemen, alsmede de dilemma's die zich daarin voordoen, de ontwikkelingen die zich daarin voltrekken en de rechtspolitieke keuzes die deze weerspiegelen; alsmede de ontwikkelingen plaatsen in het spanningsveld van rechtsstaat en democratie;
- op een juridisch verantwoorde manier zelf oplossingsrichtingen voor juridische vraagstukken met betrekking tot religie formuleren en deze beargumenteren in het

licht van de historische ontwikkeling, de van toepassing zijnde rechtsbeginselen en de maatschappelijke en juridische context;
- uitspraken lezen die betrekking hebben op casus waarin religie een rol speelt van rechterlijke instanties als de burgerlijke rechter en de strafrechter, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en het Europees Hof voor de rechten van de mens;
- overheidsstukken lezen die deel uitmaken van het wetgevingsproces zoals een wetgevingsadvies van de Afdeling Advisering van de Raad van State en een Memorie van toelichting bij een wetsvoorstel; alsmede deze stukken plaatsen binnen de context van het wetgevingsproces.

Beschrijving
Vooral immigratie heeft in de afgelopen decennia geleid tot een grotere variëteit aan religies en een zichtbare aanwezigheid van de islam. Christelijke kerken liepen in dezelfde periode terug in aanhang, meer individuele vormen van geloofsbeleving manifesteerden en manifesteren zich en scheidslijnen tussen geloof en ongeloof vervagen. Door deze trends verandert ook de maatschappelijke beeldvorming van religie. Meer dan in het recente verleden zien wij dat religieus en cultureel waardenpluralisme spanningen oproept in de samenleving. Hoe werken deze ontwikkelingen door in het recht en hoe moet het recht omgaan met vraagstukken, controversen en dilemma's waarin religie een rol speelt?

Mag de overheid buitenlandse financiering van moskeeën indammen? Mag een burgemeester het verbranden van een heilig boek in de publieke ruimte verbieden wanneer te verwachten valt dat dit risico's meebrengt voor de openbare orde? Mag de overheid bijdragen in het behoud van kerkgebouwen die voor de eredienst in gebruik zijn? Welke ruimte is er voor religieuze gewetensbezwaren tegen voor iedereen geldende wetgeving? Wat betekent gelijke behandeling van religies vandaag de dag? Welke plaats heeft religie in het onderwijsbestel? Welke regels mogen religieuze gemeenschappen stellen aan hun leden? Deze concrete kwesties vormen enkele voorbeelden van juridische vragen waarin religie een rol speelt.

Deze cursus maakt je vertrouwd met de manieren waarop religie in het Nederlandse recht voorkomt, welke normatieve uitgangspunten gelden voor de manier waarop de overheid met religie omgaat, wat de juridische dimensies zijn van actuele controversen en vraagstukken waarin religie een rol speelt, welke mogelijkheden het recht biedt en welke grenzen het stelt in de omgang van de overheid met religie, en welke ontwikkelingen zich voordoen in het recht met betrekking tot religie. In de cursus komen zowel wetgever als bestuur en rechter aan de orde en er wordt ingegaan op de onderlinge verhouding tussen de drie staatsmachten in hun omgang met religie.

Literatuur
- Sophie van Bijsterveld, *Overheid en godsdienst. Herijking van een onderlinge relatie*, Den Haag: Boom Juridisch (derde, herziene druk), 2018.
- Een selectie van artikelen, onder meer uit het Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid.

2.6 Research Design (Scriptie- en methodenvak voor alle masterspecialisaties met een keuzegedeelte toegespitst op de master Religie en Beleid) (FTR-RSMA110)

Onderwijsvorm
Practicum (5 EC)

Toetsvorm
Toetsing vindt plaats op basis van:
1) een presentatie (pitch) na de plenaire bijeenkomsten
2) een schrijfopdracht, inhoudende een onderzoeksontwerp

Beoordeling van beide opdrachten is voldoende / onvoldoende. Beide opdrachten dienen met voldoende beoordeeld te zijn.

Doelstelling
Na afloop van deze cursus:

- beschik je over aantoonbare kennis van en inzicht in de beginselen van wetenschappelijk onderzoeksdesign op een gevorderd niveau, zodanig dat je in staat bent om, in het kader van het ontwerp van een master-scriptieonderzoek, een originele bijdrage te leveren aan onderzoek;
- beschik je over vaardigheden die je in staat stellen om verworven methodologische kennis en inzichten toe te passen conform de vereisten van je afstudeerrichting en die in de (eventueel multidisciplinaire) context helpen complexe problemen op te lossen op grond van verworven kennis;
- ben je in staat om, op basis van een vraag of een probleem op het gebied van je afstudeerrichting, oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met de sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen;
- kun je de conclusies van je onderzoek en de daaraan ten grondslag liggende kennis, motieven en overwegingen, duidelijk en ondubbelzinnig overbrengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten;
- laat je zien dat je voldoende in staat bent om zelfstandig vervolgonderzoek op te zetten.

Beschrijving
Ter voorbereiding van het stage- en scriptieonderzoek en met het oog op arbeidsmarktperspectieven is het noodzakelijk je te bekwamen in het verrichten van onderzoek en een kritisch perspectief te ontwikkelen op onderzoeksmethodiek, ethiek en datamanagement.

In het vak Research design wordt het toeleiden naar stage (indien van toepassing) en scriptie, het trainen van vaardigheden en het ontwikkelen van een kritisch begrip gecombineerd. Om tegemoet te komen aan de specifieke onderzoekstradities van Religiewetenschappen en

je daarin specifiek te trainen, kent deze module twee delen: voorbereiding van onderzoek en werkgroepen waarin onderzoeksvaardigheden getraind worden.

De cursus wordt gegeven door verschillende docenten van Religiewetenschappen waarbij één van hen de cursus coördineert. De cursus bestaat uit twee delen:

1. een plenair deel, waarin de basis wordt gelegd voor het ontwerp van het onderzoek. Dit deel wordt afgesloten met een presentatie (pitch). Na de pitch lever je een onderzoeksidee in.
2. ateliers, waarin je werkt aan praktische vaardigheden. In het atelier werk je verder aan een onderzoeksopzet op basis van de pitch.

NB. Voldoe je aan de voorwaarden om in het tweede semester te beginnen met de opdrachtstage (indien van toepassing), dan is je scriptieonderwerp gekoppeld aan de stage en dienen bovengenoemde pitch en onderzoeksopzet vooral als vaardigheidstraining; zie voor de specifieke kenmerken van de stage en de scriptie en de procedures daaromtrent, de hoofdstukken 3 en 4 van deze Studiegids.
In het andere geval schrijf je in het tweede semester je scriptie. Bovengenoemde pitch en onderzoeksopzet vormen dan de voorbereiding voor de scriptie. Contacteer de coördinator van de masterspecialisatie Religie en Beleid in een vroeg stadium voor het vinden van een scriptiebegeleider.

Voor de masterspecialisatie Religie en Beleid kies je bij deel 2 van deze cursus het onderzoeksatelier 'Praktijkgericht kwalitatief onderzoek'.

In dit atelier staat kennis over problemen in de praktijk van organisaties centraal. Daarbij worden twee soorten problemen onderscheiden: beleidsmatige problemen en ontwerpproblemen. Veel publieke en semi-publieke instellingen (gemeenten, politie, maatschappelijk werk, gezondheidszorg, onderwijs) worden geconfronteerd met vraagstukken rond identiteit, sociale cohesie, communicatieprocessen en culturele diversiteit waarin religie een rol kan spelen. Welke kennis kun je met behulp van praktijkgericht onderzoek over deze vraagstukken verwerven?

Naast het ontwikkelen van een praktijkgerichte kwalitatieve onderzoeksopzet gaat de cursus in op de methode van (individueel en collectief) kwalitatief interviewen in beleidsonderzoek. Je maakt kennis met verschillende typen vragen en vormen van structurering van interviews. Tijdens de bijeenkomsten wordt ook praktisch geoefend met het voeren van interviews en het coderen en analyseren van empirische gegevens. Je krijgt inzicht in verschillende vormen van coderen van onderzoeksgegevens en in kwalitatieve data-analyse met ondersteuning van het computerprogramma AtlasTi.

Literatuur

- Stausberg, Michael, and Engler, Steven. 2013. The Routledge handbook of research methods in the study of religion. London: Routledge.
- Verschuren, Piet, and Hans Doorewaard. 2021. Het ontwerpen van een onderzoek. 6th ed. Amsterdam: Boom.

- Software: Endnote en AtlasTI, via de ICT Servicedesk, zie: https://www.ru.nl/ict/studenten/software/.

Overige literatuur wordt via Brightspace beschikbaar gesteld.

Bijzonderheden
Een succesvolle afronding van deze cursus is een voorwaarde (ingangseis) voor het beginnen met een opdrachtstage in het tweede semester. Dat impliceert dat de eerste tussentoets met een voldoende moet worden afgerond.

3 OPDRACHTSTAGE (FTR-RSMAB125)

3.1 Doelen en eindkwalificaties van de opdrachtstage

In de masterspecialisatie Religie en Beleid kan gekozen worden voor het vervullen van een opdrachtstage of, in plaats daarvan, voor een vakkenpakket van 15 EC dat bestaat uit één of meer vakken van tenminste 5 EC (zie hiervoor paragraaf 1.5).

In de stage verken je onder meer het werkveld en doe je ervaring op in de vorm van het verrichten van een opdracht. De opdrachtstage biedt de mogelijkheid om een onderzoek te doen en een advies te schrijven in relatie tot (een fase van) de beleidscyclus binnen een bepaald beroepsveld. Kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes bijgebracht in de Bachelor- en Masteropleiding worden verbonden met kenmerken van bestuurlijke praktijken en problemen.

Academische vaardigheden en onderzoeksvaardigheden die tijdens de stage verwacht worden en verder ontwikkeld worden

1. Je kunt:
   - zelfstandig een wetenschappelijk verantwoord beleidsonderzoek met betrekking tot religie opzetten en uitvoeren;
   - de resultaten daarvan op een transparante, systematische en argumentatief overtuigende wijze weergeven in woord en geschrift en duidelijk en ondubbelzinnig overbrengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten.

2. Je geeft blijk van:
   - een onafhankelijke, kritische houding ten opzichte van bestaande theorieën en kennis;
   - het kunnen innemen van een standpunt ten aanzien van een wetenschappelijk betoog op het terrein van religie en beleid;
   - dit kritisch op waarde weten te schatten;
   - het zelfstandig de ontwikkelingen op het terrein van de religiewetenschap en de beleidswetenschap bij te kunnen houden en
   - het beschikken over de leervaardigheden die je in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Professionele vaardigheden en attitude

3. Professionele vaardigheden:
   - je bent in staat tot het adviseren van organisaties in het publieke, semi-publieke en private domein bij de omgang met religie in hun beleid;
   - je beschikt over de vaardigheden die vereist zijn bij het beroep van beleidsmedewerker/ beleidsadviseur;
   - je kunt zelfstandig én in teamverband werken;

- je bent in staat samen te werken met collega's van de eigen beroepsgroep en met die van andere beroepsgroepen;
- je kunt daarin een eigen positie bepalen;
- je kunt adequaat functioneren in een multiculturele en multireligieuze werkomgeving.

4. Attitude:

- Je voldoet aan het beroepsprofiel van beleidsmedewerker met de bijbehorende (zelf)onderzoekende houding;
- Je kunt omgaan met de (mogelijke) spanning tussen de verwachtingen van de opdrachtgever en eigen inzichten;
- Je hebt zicht op de eigen persoonlijke mogelijkheden en beperkingen binnen het professionele werkterrein;
- Je kunt feedback geven en ontvangen op het eigen functioneren en dat van anderen binnen de werksetting;
- Je kunt een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling en positionering van het werk door middel van theoretische doordenking en het verrichten van praktijkgericht onderzoek.

Aan het einde van de stage kun je:

- kennis en inzichten in een bepaalde religiewetenschappelijke discipline weergeven;
- begeleid door een vakdeskundige, kennis van en inzicht in een bepaalde religiewetenschappelijke discipline toepassen op bestuurlijke praktijken en problemen;
- op basis van een kritische attitude en na zorgvuldige reflectie aangeven wat de belangrijkste resultaten en discussiepunten zijn bij het toepassen van de wetenschapsgerelateerde kennis en inzichten;
- in een beknopte mondelinge presentatie de uitkomsten van eigen bevindingen over wetenschappelijk bereflecteerd handelen presenteren ten overstaan van het beroepsveld en je bent in staat daarover een goede discussie te voeren;
- de resultaten van de opdrachtstage schriftelijk rapporteren, conform de eisen die daaraan worden gesteld.

3.2 Taken

Het masterprogramma Religie en Beleid omvat de taak om tijdens de verplichte opdrachtstage praktijkgericht onderzoek te verrichten in opdracht van een derde. Het spreekt voor zich dat in deze fase van de opleiding hoge eisen worden gesteld aan aard, aanpak en resultaten van de werkzaamheden die je uitvoert en dat er een duidelijke relatie dient te zijn met inhoud en niveau van de opleiding.

3.3 Begeleiding

Je loopt gedurende het tweede semester van het academisch jaar stage als student van het masterprogramma Religie en Beleid die een opdracht heeft uit te voeren. De stage kan ook in het buitenland plaatsvinden. De opdracht is enerzijds een zelfstandig geheel en anderzijds een voorbereidend gedeelte van de masterscriptie. De opdrachtstage kan worden begrepen als een vorm van praktijkgericht onderzoek en de scriptie als een meer theoriegerichte vorm van onderzoek. Met andere woorden: de scriptie gaat veel dieper in op het theoretisch kader en trekt conclusies met het oog op theorievorming, terwijl de stageopdracht en het eindverslag van de stage conclusies trekken en aanbevelingen doen met het oog op de praktijk (beleidscyclus).
De stage correspondeert – inclusief terugkombijeenkomsten en begeleidingsgesprekken – met een studielast van 15 Europese studiepunten (1 *European credit (EC)* = 28 studiebelastingsuren) verdeeld over stage (13 EC = 364 uren) en terugkombijeenkomsten en begeleidingsgesprekken (2 EC = 56 uren). Dit resulteert in een stage met een duur van zeker 20 weken, waarin je gemiddeld 2 dagen per week op de stageplaats aanwezig bent dan wel aan de voortgangsverslagen of het tussen- en eindverslag werkt. Gedurende dit tijdvak word je op verschillende wijzen begeleid, namelijk door:

1) de master- en stagecoördinator;
2) de career officer;
3) de begeleidende vakdocent (scriptiebegeleider);
4) de mentor (werkplekbegeleider).

Ieder heeft een eigen begeleidingstaak en -rol.

De **master- en stagecoördinator** en de **career officer** zijn je eerste contactpersonen in het begin van de stage. Zij begeleiden je bij de keuze van een stagelocatie. De master- en stagecoördinator zorgt voor een begeleidend docent. Om je zo goed mogelijk te helpen bij het vinden van een stagelocatie is in een vroeg stadium van de studie contact van jou noodzakelijk met de master- en stagecoördinator, vakdocent en de career officer bij de volgende beslismomenten:
a) de vaststelling van de stagelocatie;
b) het afsluiten van het stagecontract (onder meer medeondertekend door de mentor).
Verder is de master- en stagecoördinator het eerste aanspreekpunt wanneer je moeilijkheden ondervindt bij de stage of de begeleiding, of wanneer de mentor een gesprek met de opleiding wenst. De coördinator is tevens contactpersoon naar de vakdocent toe.

De **vakdocent** is de docent die in het kader van de opdrachtstage en de masterscriptie verantwoordelijkheid draagt voor je inhoudelijke begeleiding bij de opzet, contractering, uitvoering en beoordeling van de opdracht die je tijdens de stage dient uit te voeren. Vervolgens fungeert deze docent als scriptiebegeleider. Hij of zij a) draagt zorg voor een heldere communicatie over de beoogde opdracht (onderzoek of project); en b) is beschikbaar voor overleg bij problemen tijdens de uitvoering van de opdracht (tweede semester).

De **mentor** is een professionele functionaris van de betreffende instelling waar je stage loopt. Hij of zij heeft als primaire taak om je op de werkplek te begeleiden bij de dagelijkse stageactiviteiten. Centraal staat daarbij het ontwikkelen van een collegiale sfeer, het bieden van faciliteiten en steun bij de uitvoering van de opdracht. De mentor is — zeker in het begin

van de stage — tijdens jouw activiteiten aanwezig en draagt zorg voor ondersteuning en feedback daarop. Die feedback kan het karakter hebben van spiegelen, verheldering, analyse of advies. Van de mentor wordt betrokkenheid verwacht, in het bijzonder op punten van:
a) het introduceren van jou als stagiair binnen het werkveld;
b) het aanbieden van facilitaire ondersteuning;
c) tweewekelijkse taakplanning en -evaluatie (ca. 1 uur);
d) procesoverleg met coördinator of vakdocent over opzet en voortgang van de stage;
e) het meewerken aan de evaluatie van de stage.
De mentor verricht geen supervisorische activiteiten en heeft ten aanzien van de stage formeel geen beoordelende bevoegdheid maar wordt wel adviserend gevraagd naar de professionele vaardigheden en de professionele attitude van jou als stagiair.

3.4 Beoordeling

De eindverantwoordelijkheid voor de beoordeling van de stage wordt gedragen door de stagecoördinator. Deze raadpleegt daartoe a) jouzelf, mede door de voortgangsverslagen, het tussenverslag en het eindverslag waarin je het proces en het resultaat van de opdracht beschrijft; b) de vakdocent, die als tweede beoordelaar op basis van het tussenverslag de inhoudelijke voortgang van de stage beoordeelt en op basis van het eindverslag de afsluiting; c) de mentor, die gevraagd wordt naar de professionele vaardigheden en de professionele attitude van jou als stagiair tijdens de stageperiode. De beoordeling wordt uitgedrukt in een cijfer.
De eindbeoordeling volgt op een tussenbeoordeling die vóór begin van blok 4 moet plaatsvinden. De tussenbeoordeling heeft het karakter van een sluisbesluit, waarin de stagecoördinator (in samenwerking met de vakdocent) op grond van het tussenverslag van jou en een evaluatie door de mentor vaststelt of je de stage zinvol verder kan vervolgen. Als de tussentijdse beoordeling onvoldoende is, kan dit aanleiding zijn om een andere stageplaats te zoeken of een andere opdracht uit te werken, dan wel je een studieadvies te geven. Bij het tussentijds onderbreken of afbreken van de stage — hetzij op initiatief van jouzelf of de stageplaats, hetzij in samenspraak met beide — neem je contact op met de coördinator. De stagecoördinator voert overleg met jou, vakdocent en mentor, waarbij de stage: a) wordt voortgezet; b) een nieuwe stagelocatie wordt gezocht (min. 10 weken van 2 dagen); of c) de stage wordt afgebroken.

De uiteindelijke en integrale beoordeling van de stage vindt plaats nadat het eindverslag eb het uitgebrachte advies binnen is en geëvalueerd is in een eindgesprek met jou. Het uiteindelijke resultaat, dat wil zeggen beoordeling en eindcijfer wordt door de master- en stagecoördinator vastgesteld.

3.5 Procedures

Deadline	**Taak**
Voor 1 oktober	Studenten Religie en Beleid worden uitgenodigd voor een gesprek met de de stagecoördinator en career officer.
Bij voorkeur voor half december	Contractering opdrachtstage
16 januari	Start opdrachtstage

17 februari	1ste voortgangsverslag
24 maart	Tussenverslag
64mei	2de voortgangsverslag
12 juni	Eindverslag

Wanneer jouw stage op een andere dag dan 16 januari van start gaat, pas je de data van de het inleveren van de verslagen zelf aan. Bericht de vakdocent en de master- en stagecoördinator de nieuwe data. Streef er in dat geval - indien enigszins mogelijk – naar dat de datum van het eindverslag op of rond 12 juni ligt.

Om de opdrachtstage organisatorisch goed te laten verlopen worden door alle betrokkenen de volgende procedures in acht genomen.

*A. Afspraak met de master- en stagecoördinator en career officer (**deadline: 1 oktober**)*
Je meldt je **vóór de tweede collegeweek** per email aan voor een stage (margreet.sanders@ru.nl). Vervolgens worden in een gesprek met de master- en stagecoördinator en career officer je belangstelling en voorkeur en de voorwaarden van de opleiding en stage verhelderd. Je doet zelf een voorstel voor een stagelocatie. De stagelocatie moet een ervaren functionaris, respectievelijk team van functionarissen, met een voldoende academisch niveau hebben en met zowel religieuze vraagstukken als beleidsvraagstukken te maken hebben. Ter oriëntatie is een lijst van locaties beschikbaar op de site van FTR Career Service (www.ru.nl/ftr/careerservice). Je bespreekt dit voorstel met de master- en stagecoördinator en career officer. De master- en stagecoördinator kijkt samen met jou naar de mogelijkheid, stage en scriptie met elkaar te verbinden en verwijst je door naar een begeleidende docent.

B. Matching docent en student
Je legt je plannen voor aan de beoogde docent en verzoekt hem/haar om begeleiding van stage en scriptie. De docent bespreekt het plan met je en maakt zijn voorwaarden en richtlijnen kenbaar.

C. Het formuleren van de stageopdracht
Je formuleert in overleg met de begeleidende docent en de mentor van de stageplek de stageopdracht. Houd hierbij rekening met de beoogde scriptie. Stage en scriptie zijn samen goed voor 30 EC.

Stagecoördinator, docent, mentor en jij komen overeen:
- wat de opdracht is,
- welke methoden worden gebruikt, om de opdracht uit te voeren,
- in welke tijd de opdracht zal worden uitgevoerd.

D. Het opmaken van het stagecontract (bijlage A)
Je levert de overeengekomen tekst (opdracht, methoden, tijdsplanning) in bij de begeleidende docent en master- en stagecoördinator. Op basis van deze tekst wordt het contract opgemaakt.

*E. Het ondertekenen van het contract (**deadline bij voorkeur half december**)*
Het contract wordt ondertekend door vakdocent, mentor, student en master- en stagecoördinator. Het volledig ondertekende contract dient bij voorkeur 15 december toegezonden te zijn aan de stagecoördinator.

F. Stageduur en -periode
De stage kent een duur van 20 weken, waarbij je gemiddeld twee dagen per week besteedt aan activiteiten in het kader van de stage. De stage start in de tweede week van januari. In bijzondere gevallen kan daarvan worden afgeweken.

G. Overzicht verslagen
Tijdens de stageperiode worden achtereenvolgens de volgende verslagen ingeleverd:

- een eerste voortgangsverslag (toesturen aan de vakdocent en de master- en stagecoördinator);
- een tussenverslag (toesturen aan de mentor, de vakdocent en de master- en stagecoördinator);
- een tweede voortgangsverslag (toesturen aan de vakdocent en de master- en stagecoördinator);
- een eindverslag bestaande uit het beleidsadvies (inhoudelijk verslag) en een product- en procesverslag in opzet vergelijkbaar met de eerdere verslagen. (Het beleidsadvies (inhoudelijk verslag) wordt toegezonden aan de mentor, de vakdocent en de master- en stagecoördinator; het product- en procesdeel van het eindverslag wordt toegezonden aan de vakdocent en de master- en stagecoördinator.)

Let erop dat het jouw eigen verantwoordelijkheid is de verslagen op tijd in te leveren.

H. Voortgangsverslagen en tussenverslag
Zorg bij alle verslagen voor een goede, passende lay-out. Vermeld in elk geval steeds op het verslag je naam en studentnummer, als ook de stagelocatie en het onderwerp van de stage. Nummer de bladzijden. Vermeld de aard van het verslag.

Na vijf weken dien je het eerste voortgangsverslag in (deadline **17 februari**).
Na tien weken vindt een tussenevaluatie plaats. Je dient hiervoor een tussenverslag te schrijven (deadline **24 maart**).
Na zestien weken volgt het tweede voortgangsverslag (deadline 4 **mei**).
De opdrachtstage wordt na twintig weken afgerond met een eindverslag (deadline **12 juni**).
Vervolgens kan na ontvangst van de beoordelingen van de mentor en de vakdocent het eindgesprek met de stagecoördinator plaatsvinden.
Je betrekt bij het opstellen van de verslagen de criteria genoemd in bijlage B.

<u>Voortgangsverslagen</u>:
De voortgangsverslagen en het tussenverslag dienen de product- en procesontwikkeling in beeld te brengen, volgens het volgende format:

- Productverslag:
  1. Hoe ver ben ik gevorderd?
  2. Welke inzichten heb ik tot nu toe verkregen?

3. Wat moet er nog gebeuren?

- Procesverslag:
  1. Beschrijving: Wat heb ik de afgelopen weken gedaan? Beschrijf globaal jouw stage activiteiten.
  2. Waardering: Wat vind ik daarvan (in het licht van de in jouw stage contract geformuleerde doelstellingen)?
  3. Planning: Wat kan / moet ik de volgende weken anders / beter doen, en hoe ga ik dat doen?

Het voortgangsverslag omvat ca. 1000 woorden.
Relateer de bevindingen over product en proces aan hetgeen is overeengekomen in het stagecontract.

Tussenverslag:
Het format voor het tussenverslag is hetzelfde als voor de voortgangsverslagen.
Het tussenverslag is uitgebreider (ca. 2000 woorden) en het gaat dieper in op:

a) de feitelijke stage-activiteiten, waarbij verwezen wordt naar de stageopdracht in het stagecontract;
b) en de nog uit te voeren activiteiten voor het voltooien van het eindverslag.

I. Eindverslag
Het eindverslag bestaat uit twee delen, een inhoudelijk verslag dat primair voor de opdrachtgever is bedoeld, en een product- en procesverslag dat primair voor de opleiding bedoeld is.

In het inhoudelijke verslag dat primair voor de opdrachtgever bedoeld is, leg je verantwoording af over hoe je de opdracht hebt uitgevoerd en wat je bevindingen zijn. In dit verslag geef je antwoord op vragen als:

1. Wat is het projectkader van je onderzoek (de organisatie waarbij je stage doet)?
2. Wat is het probleem waarvoor je onderzoek een oplossing biedt?
3. Op welk aspect van de beleidscyclus richt je onderzoek zich met name?
4. Wat wil je met je onderzoek bereiken (intern en extern doel)?
5. Hoe heb je je onderzoek uitgevoerd (methoden van dataverzameling en data analyse)?
6. Wat zijn je voornaamste bevindingen?
7. Welke conclusie trek je uit jouw bevindingen?
8. Welke discussiepunten haal je uit jouw bevindingen?
9. Welke beleidsaanbevelingen doe je voor de organisatie?
10. Welke literatuur heb je gebruikt?

In overleg met de vakdocent en de master- en stagecoördinator mag het inhoudelijke eindverslag ook worden ingeleverd als artikel voor een populairwetenschappelijk tijdschrift, maar alleen na schriftelijke toestemming van de opdrachtgever die de voorwaarden aan-

geeft waaronder de gegevens in de openbaarheid gebracht mogen worden. Ook in dat geval dien je, in het betreffende artikel, de hierboven genoemde vragen te beantwoorden.

Zie verder:

- Madelon Eelderink, *Handboek Participatief Actieonderzoek. Samen bouwen aan een betere wereld*, eerste druk, Amsterdam: Uitgeverij SWP 2020.
- Heinze Oost en Koen de Jong, *Een onderzoek rapporteren*, Amersfoort: ThiemeMeulenhoff 2009.

In het product- en procesdeel van het eindverslag dat primair voor de opleiding bedoeld is (ca. 2000 woorden) volg je in hoofdzaak het format dat je ook voor de voortgangsverslagen en het tussenverslag gebruikt hebt; alleen bij de laatste vraag in het procesverslag geef je aan wat volgens jou je belangrijkste leerpunten zijn en wat je in de toekomst nog wilt leren, c.q. wat je verbeterpunten zijn. Als criteria daarbij gebruik je de in bijlage B genoemde houding en vaardigheden.

J. Contactmomenten

Op verschillende momenten vinden er overleggen plaats om de stage zo goed mogelijk te laten verlopen. In het begin van het eerste semester vindt er al een gesprek plaats tussen jou, coördinator en career officer, zodat je de tijd hebt je te oriënteren. In de tweede helft van het eerste semester vinden de overleggen plaats tussen jou, de mentor van het mogelijke stageadres en de vakdocent die je gaat begeleiden. Vervolgens vindt overleg plaats tussen jou, mentor en career officer over de inhoud van het stagecontract. Het initiatief voor deze overleggen ligt bij jou. Het contract wordt goedgekeurd en ondertekend door jou, de mentor, vakdocent en stagecoördinator.

4 MASTERSCRIPTIE

De masteropleiding wordt afgesloten met een masterscriptie. De voorbereiding daarvoor vindt plaats in het kader van het vak Research Design (zie hierboven, paragraaf 2.6).

In het geval je hebt gekozen voor een opdrachtstage verbindt je in beginsel de stage en scriptie met elkaar. Dit bespreek je meteen in de beginfase van de stage met de begeleidende vakdocent.
In de regel zal de begeleidende docent van de masterscriptie dezelfde docent zijn als de vakdocent voor de stagebegeleiding.
De masterscriptie wordt aan het einde van het tweede semester afgerond. De omvang van de scriptie bij Religie en Beleid is 15 EC, dat is ongeveer 420 studielasturen.

Met de masterscriptie geef je een proeve van bekwaamheid tot wetenschappelijk, d.w.z. zelfstandig, kritisch, methodisch en systematisch onderzoeken, denken en schrijven. In concreto is het doel aan de hand van een scherp afgebakende en heldere probleemstelling via een consistent opgebouwd betoog te laten zien, dat je inzicht hebt in de te behandelen thematiek en in één of meer methoden waarmee de betreffende thematiek benaderd dient te worden.
Voor nadere informatie zie de ‘Cursushandleiding Masterscriptie RW’.

BIJLAGE A: Stagecontract

MASTEROPLEIDING RELIGIEWETENSCHAPPEN
STAGECONTRACT

Stagiair
Naam:
Adres:

Tel:
E-mail:

Instelling of organisatie
Naam:
Adres:

Tel:
E-mail:

Mentor
Naam:
Adres:

Tel:
E-mail:

Begeleidende vakdocent vanuit de instelling
Naam:
Adres:

Tel:
E-mail:

Master- en stagecoördinator Masterprogramma Religie & Beleid
Prof. dr. Sophie van Bijsterveld
Radboud Universiteit
Faculteit der Filosofie, Theologie & Religiewetenschappen
Postbus 9103
6500 HD Nijmegen
(024) 361 5733
Sophie.vanBijsterveld@ru.nl

Begin van de stage:
Einde van de stage:

Tijdsduur in weken:
Werkdagen: [*NB: niet thuiswerken*]
Werktijden:

INHOUDELIJKE BESCHRIJVING

1. Organisatorische context

Omschrijving van de organisatie (profiel van de organisatie: structuur, werkwijze, doelstellingen, positie binnen het werkveld, etc.)

[Voorbeeld 1:
Forum is een instituut voor multiculturele ontwikkeling, dat het wederzijdse begrip tussen mensen van verschillende afkomst in Nederland wil vergroten. Forum wil mensen uit verschillende culturele groeperingen bij elkaar brengen en betrekken bij de vormgeving van de Nederlandse samenleving. Concreet legt Forum zich toe op de volgende zes programma's:

1. Jeugd en Veiligheid
2. Religie en Identiteitsvraagstukken
3. Onderwijs en Maatschappelijke ondersteuning
4. Sociale cohesie
5. Immigratie en Juridisch burgerschap
6. Arbeidsmarkt en ondernemerschap.

Binnen het programma "Religie en identiteitsvraagstukken" ging eind november 2008 het Expertisecentrum religie en samenleving (ReS) van start. Het expertisecentrum adviseert gemeenten over maatschappelijke kwesties die in de gemeenten spelen in relatie tot religie.]

[Voorbeeld 2:
Radar is een middelgroot adviesbureau met circa 120 medewerkers. Radar kan als adviesbureau op het gebied van sociale zekerheid, re-integratie, sociaal beleid, zorg, jeugd, onderwijs en veiligheid ondersteuning bieden aan overheden en andere partijen die zich inzetten voor kwetsbare groepen.
Tot de opdrachtgevers van Radar behoren vrijwel alle ministeries, honderden gemeenten, uitvoerings-organisaties in het sociale domein zoals UWV, CWI's en vakbonden. Radar werkt op basis van offertes met een duidelijke aanpak en concrete indicaties van de te verwachten resultaten.]

2. Onderzoeksvraag

2.1 Omschrijving van de stageopdracht (onderzoeksvraag)
2.2 Formulering van de onderzoeksvraag, inclusief deelvragen.
Korte aanduiding van de gebruikte methodieken.

3. Onderzoeksplanning en concrete werkzaamheden

[*Beschrijf hier zo gedetailleerd mogelijk – per week – de onderzoeksplanning en concrete werkzaamheden*]

3.1 Kennismaken met de organisatie. Aantal weken: 1
3.2 Data verzamelen en conclusies trekken.
[*Wanneer je van plan bent interviews af te nemen, vermeld dan welke categorieën van personen je op het oog hebt, hoe je deze personen selecteert en welke rol de mentor hierbij speelt, en om hoeveel interviews het gaat; geef in de planning aan op welk moment (in welke week) je de te interviewen personen gaat benaderen en wanneer (in welke week of weken) je van plan bent de interviews daadwerkelijk uit te voeren.*
Ruim ook tijd in voor literatuuronderzoek en voor het schrijven van de verslagen.]
3.3 Eindverslag opstellen en advies uitbrengen.

4. Methoden

[*Geef hier een nadere uitwerking van en toelichting op de te hanteren methoden, eventueel per onderdeel van de stageopdracht.*]

5. Werkbegeleiding

[Standaard:
De stagiair werkt onder verantwoordelijkheid van [Organisatie], in deze vertegenwoordigd door haar medewerker [naam verantwoordelijke / werkbegeleider]. De dagelijkse werkbegeleiding is [eveneens] in handen van [naam werkbegeleider], die de volgende begeleiding zal bieden:

- Fungeren als dagelijks aanspreekpunt tijdens de gehele stageperiode.
- Zorgen voor materiële ondersteuning van de stagiair, zoals het bieden van een werkplek e.d.
- Introduceren van de stagiair bij de verschillende medewerkers van [Organisatie] en eventueel in het netwerk van expertisecentra op het gebied van religie.
- Het tweewekelijks voeren van een begeleidingsgesprek met de stagiair met het oog op de voortgang van het project.

Vanuit de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit is de stagebegeleiding in handen van [prof. / dr. Naam begeleidende docent] en de master- en stagecoördinator, prof.dr. S.C. van Bijsterveld, waarbij de stagiair tevens op incidentele basis een beroep kan doen op een van de docenten van de masteropleiding Religiewetenschappen.]

5. Korte samenvatting planning

[Standaard:
Na het kennismakings- en contracteringsgesprek op [datum], zal de stage starten in week [getal] van [jaar] en eindigen in week [getal] van [jaar]. Tijdens deze periode zal de stagiair gedurende [getal] week / weken kennis nemen van [organisatie]. Daarna zal de stagiair gedurende [getal] weken [opnoemen, welke werkzaamheden worden verricht]. Aansluitend zal de stagiair het eindverslag opstellen en advies uitbrengen.]

<u>Output</u>
De stagiair brengt een tussenverslag van de stage uit en schrijft een eindverslag over de opdracht:

- ***Tussenverslag (procesevaluatie) in functie van een tussenbeoordeling van de stage door de coördinator (ca. 2000 woorden), bestemd voor de coördinator, de mentor en de verantwoordelijke vakdocent.***
- ***Eindverslag (product- en procesevaluatie) in functie van de beoordeling door de coördinator en de eindbeoordeling door de vakdocent (ca. 2000 woorden); beleidsadvies (inhoudelijk deel) bestemd voor de coördinator, mentor en de verantwoordelijke vakdocent.***

Stageplaats, opleiding en stagiair sluiten mede op basis van de informatie die in de studiegids van het opleidingsprogramma wordt gegeven een overeenkomst voor een opdrachtstage in het kader van het opleidingsprogramma 'Religie & Beleid' van de Masteropleiding Religiewetenschappen. De werkwijze, beoordelingscriteria en voorschriften zoals in de studiegids van het opleidingsprogramma vermeld, maken expliciet deel uit van dit stagecontract. Met de ondertekening van het stagecontract verklaren de partijen zich akkoord met de genoemde regels en procedures.

Datum:

Handtekening student:

Handtekening mentor:

Handtekening begeleidende vakdocent:

Handtekening master- en stagecoördinator:

BIJLAGE B: Beoordelingsformulier opdrachtstage (I)

Beoordelingsformulier bestemd voor de mentor van de stageverlenende organisatie.

Volledig ingevuld en ondertekend s.v.p. mailen naar Sophie.vanBijsterveld@ru.nl

Naam student:
Studentnummer:

Naam organisatie/bedrijf:

Naam mentor:

Naam begeleidende vakdocent:

Professionele vaardigheden en attitude	Goed	voldoende	onvoldoende
Je bent in staat om een organisatie te adviseren bij de omgang met religie, diversiteit en beleid, zowel mondeling als schriftelijk.	de student/e is instaat mondeling en schriftelijk een organisatie te adviseren bij de omgang met religie, diversiteit en beleid.	de student/e is ontwikkelt vaardigheden om mondeling en schriftelijk een organisatie te adviseren bij de omgang met religie, diversiteit en beleid.	de student/e heeft moeite om mondeling en schriftelijk een organisatie te adviseren bij de omgang met religie, diversiteit en beleid.
Je bent in staat om in een (multicultureel en multireligieus) teamverband te werken.	de student/e kan binnen het team van collega's een eigen positie innemen en adequaat verantwoorden.	de student/e kan binnen het team van collega's een eigen positie innemen.	de student/ heeft moeite om binnen het team van collega's een eigen positie in te nemen.
Je hebt inzicht op je eigen persoonlijke mogelijkheden en beperkingen binnen het professionele werkveld.	de student/e kent zijn of haar sterke en zwakke punten, kan hierop reflecteren en een "ontwikkelplan" opstellen.	de student kent zijn of haar sterke en zwakke punten en kan deze benoemen.	de student kan zijn of haar sterke en zwakke punten niet concreet benoemen.
Je bent in staat om feedback te ontvangen op je eigen functioneren en hier actief mee aan de slag te gaan (om groei mogelijk te maken?).	de student/e gaat actief op zoek naar feedback, kan hierop reflecteren en onderbouwen wat ermee gedaan is.	de student ontvangt feedback en kan onderbouwen wat ermee gedaan is.	de student staat niet open voor het ontvangen van feedback.

Je bent in staat om kennis en inzicht in een bepaalde religiewetenschappelijke discipline toe te passen op bestuurlijke praktijken en problemen.	de student/e kan op bestuurlijke niveau religiewetenschappelijke theorieën en inzichten toepassen.	de student/e kan op bestuurlijk niveau meedenken en aandachtspunten formuleren.	de student/e heeft moeite om op bestuurlijk niveau mee te denken en ideeën te ontwikkelen.
Binnen de organisatie stel je je betrokken op en toon je belangstelling voor je collega's en de verschillende werkzaamheden.	de student/e is heel betrokken en toont belangstelling voor collega's en verschillende werkzaamheden.	de student/e heeft moeite gedaan om betrokkenheid voor collega's en verschillende werkzaamheden te ontwikkelen.	de student/e heeft geen betrokkenheid voor collega's en verschillende werkzaamheden ontwikkeld.
Je kunt omgaan met de spanning tussen verwachtingen van opdrachtgever en je eigen inzichten.	de student/e kan spanningen tussen verwachtingen van de opdrachtgever en de eigen inzichten bespreekbaar maken.	de student/e kan spanningen tussen verwachtingen van de opdrachtgever en de eigen inzichten accepteren.	de student/e kan met spanningen tussen verwachtingen van de opdrachtgever en de eigen inzichten niet goed omgaan.
Je toont een zelfstandige houding en je kunt kritisch en zelfstandig denken.	de student/e weet vraagstukken als uitdaging te accepteren en deze reflectief te benaderen.	de student/e weet vraagstukken als uitdaging te accepteren en naar antwoorden te zoeken.	de student/e heeft moeite om vraagstukken als uitdaging te beschouwen.
Je beschikt over de vaardigheden en het beroepsprofiel van een beleidsmedewerker	de student/e beschikt over vaardigheden die bij een beroepsprofiel van een beleidsmedewerker passen.	de student/e ontwikkelt vaardigheden die bij een beleidsmedewerker passen.	de student/e heeft moeite om vaardigheden te ontwikkelen die bij een beleidsmedewerker passen.

Toelichting:

Wat wilt u nog kwijt over /aan de student?

Datum:

Handtekening mentor: Handtekening student:

Beoordelingsformulier opdrachtstage (II)

Beoordelingsformulier bestemd voor de begeleidende vakdocent van de FTR.
Volledig ingevuld en ondertekend s.v.p. mailen naar Sophie.vanBijsterveld@ru.nl

Naam student:

Studentnummer:

Naam organisatie/bedrijf:

Naam mentor:

Naam begeleidende vakdocent:

Stageverslag	Toelichting	Cijfer
Student/e beschrijft de situatie, aanleiding en probleemdefinitie, alsmede de doelstelling van het onderzoek en formuleert een heldere en precieze vraagstelling; de student expliciteert en onderbouwt de gekozen onderzoeksmethode. (20%)		0
Student/e analyseert het gekozen vraagstuk kritisch met behulp van theorieën, modellen en methoden en laat zien kennis en inzicht in een bepaalde religiewetenschappelijke discipline toe te kunnen passen op bestuurlijke praktijken en problemen. (20%)		**0**
Student/e presenteert het eigen betoog helder, consistent, gestructureerd en conform de afgesproken omvang. Hij/zij verwoordt de eigen bevindingen correct en wetenschappelijk verantwoord (verwijzing van bronnen). (20%)		**0**
Student/e reflecteert .kritisch op de opzet, resultaten en het eigen functioneren als deelneem(st)er en onderzoek(st)er. (20%)		**0**
Student/e geeft in het eindrapport blijk van originaliteit, creativiteit, het hanteren van correct taalgebruik en - indien van toepassing - interdisciplinariteit. (20%)		**0**

Cijferindicatie:

Toelichting:

Wat wilt u nog kwijt over/aan de student?

Datum:

Handtekening begeleidende vakdocent: Handtekening student: